

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВИДАННЯ ІСТОРИЧНО-ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Доп. – Калініченко О.І., ПР-24
Наук. кер. – ст. викл. Садівничий В.О.

Розглядаються особливості роботи видавництва над підготовкою перевидань творів історично-художньої літератури.

Ключові слова: *книга, перевидання, види перевидань.*

Книга завжди була не лише показником рівня культури нації, а й політичного та соціального стану в країні. На сьогодні книговидавництво у розвинених країнах є прибутковою справою, але недосконале законодавство перешкоджає українським видавцям досягати успіхів у цій царині. Та незважаючи на відсутність державної підтримки, книгодрукування в Україні існує і вдосконалюється.

Одним із напрямів роботи сучасних видавництв є здійснення перевидань книг. У довідковій літературі цей процес має кілька назв, спільних у своєму значенні: перевидання, передрук, повторне видання і навіть нове видання. Ми ж візьмемо за базове поняття „перевидання” – це кожне наступне видання випущеного раніше твору або збірки творів, незалежно від часу, місця й видавця першого видання та змін у його змісті, структурі чи оформленні.

До основних причин потреби у перевиданні книги відносимо такі: постійне або раптове зростання читацького попиту, державні замовлення, дозвіл на перевидання раніше заборонених з ідеологічних причин книг, ювілей автора або твору.

Звичайно, при перевиданні книги в її структурі обов'язково відбуваються зміни. Залежно від того, наскільки значними є втручання у змістову та службову частини, такі видання поділяються на види:

– стереотипне (від грецьк. *stereo* – твердий) → здійснене без жодних втручань у попередньо видрукуваний текст, необхідні зміни вносяться лише до вихідних та випускних даних;

– факсимільне (від лат. *fac i simile* – зроби подібне) – без жодних змін і відхилень відтворює попереднє видання за найголовнішими його параметрами: форматом, сортом і кольоровою гамою паперу та інших поліграфічних матеріалів, включаючи обкладинку чи оправу;

– виправлене – видання, в якому виправлені всі видавничі чи друкарські помилки, допущені в попередньому виданні;

– доповнене – видання, яке відрізняється від попереднього обсягом поданого матеріалу (незначні текстові вставки в існуючі розділи чи параграфи, включення нових розділів чи параграфів, які роблять видання повнішим, чіткішим за структурою та змістом);

– перероблене – видання, у текст якого внесено значні зміни порівняно з попереднім виданням;

– переглянуте – видання, до тексту якого внесено зміни редакційного характеру (уточнення формулювань, заміна застарілого матеріалу новим, спрощення стилю викладу).

Щодо виділення останнього підвиду між теоретиками тривають суперечки, але особливості саме цього підвиду ми вважаємо найбільш характерними для перевидання історично-художньої літератури, тобто літературно-художніх творів, основою яких є опис історичних подій або осіб.

Це особливо стосується перевидань творів стародавньої літератури, які подаються у супроводі тлумачень науковців та дослідників, словників уживаної лексики, глосаріїв. Зазвичай, усі ці додатки час від часу переглядаються, уточнюються, розширюються. До перевидання також може додаватися ілюстраційний та картографічний матеріал.

Таким чином, історично-художній твір можна буде віднести до різновиду науково-художніх видань, основою яких є документи, що описують реалії подій або фактів діяльності історичних осіб.

Часто зустрічаються видання „перероблені, доповнені”, що майже відповідає „переглянутому” залежно від характеру та обсягу внесених змін.

Одним із небезпечних питань при перевиданні історично-художньої літератури є внесення змін до змістової частини додатків. З набуття Україною незалежності відбулося переосмислення історичних подій та їх значення для країни. Сьогодні з'явилося багато бажаючих покритикувати хід історії (ми не заперечуємо таку потребу), але ця критика інколи заходить дуже далеко і скеровує наукову думку в хибному напрямі. Як результат маємо небажання, незацікавленість пересічного читача звертатися до історично-художньої літератури.

Прискіпливий аналіз при підготовці до друку текстів, які часто перевидаються, в історичному контексті може дати колосальний матеріал для глибинного усвідомлення ролі й відповідальності редактора не лише щодо подальшого вдосконалення тексту, структури твору в цілому, а й зміни певних смислових, фактологічних і навіть політичних акцентів у таких творах.

Втручань може зазнавати і мова викладу, здебільшого, для спрощення сприймання тексту, адже йдеться про перевидання творів, розрахованих на широкий загал. Якщо мова викладу буде недоступною для розуміння або занадто складною, видавець не просто втратить потенційного покупця, від самого прочитання буде замало користі. Тому часто в результаті редакторських правок мовний ряд стає виразнішим, набирає народних ознак, виклад стає чіткішим.

Отже, перевидання історично-художньої літератури вимагає від редактора стільки ж уваги, обізнаності в усіх сферах та знання з означеного питання, як і будь-яка інша науково-художня література. Ми не применшуємо значення цих видань, проте видавець повинен сам розуміти, наскільки важливою історично-художня література є для молодій державі, формування незалежного самоусвідомлення українців.